16

DE MUSÆO
PHILIPPI FARSETII
P. V.
EPISTOLA
NATALIS LASTESII
AD CLARISSIMAM
CORTONENSIUM ACADEMIAM.

VENETIIS
MDCCLXIV.

CUm primum de Musæo PHILIPPI FARSETII, CORTONENSES eruditissimi, ad vos est allatum, credo ego singulos & universos magnam animo voluptatem cepisse, quod Etrusca Academia vestris consiliis instituta non modo litteratorum ingenia, sed etiam Mecœnatum studia excitarit. Ac si HONUPHRII BALDELLII memoriam, doctissimi ac liberalissimi vestri civis, pie sancteque colitis, qui Musæum omnigena antiquitatis copia refertum instruxerit, ac patriæ legaverit; non dubito, quin FARSETIUM, pro ea, quam geritis in tota Italia, antiquorum operum atque artium cura & tutela, vestrorum annalium monumentis dignum judicetis. Quid enim admirabilius, quam privatum Venetiis civem extitisse, qui potentissimi Gallorum Regis Ludovici XIV. imitator, ac prope æmulus gypsea exempla in urbe Roma antiquis e statuis exprimenda susceperit? Quod cum sedulo curaret studio incensus incredibili earum artium, quæ imitatione constant, cum in priscis monumentis diu multumque versatus absolutissima

sima quæque designaret ad opus, fictores diligentissimos atque elegantissimos conquireret, cum adesset, præciperet, urgeret; facile potuit intelligi, quo esset animo atque ingenio, quantum opibus, auctoritate, gratia valeret. Ac Regi quidem Ludovico ita fingendarum imaginum facta copia, ceris tamen ut statuis abstineret: cum FARSETIO, quod vix credibile videretur, actum liberalius a Pontifice, ut quas maxime vellet, sive e Capitolio, sive reliqua ex urbe, gypso induceret. Itaque singula quæque antiquæ artis miracula in Musæum feliciter illata. Neque vero mœnibus Romanis se continuit, sed e Latio, ac vestra præsertim ex Etruria præstantissimi cujusque operis typos comparavit: ac si quid ejus generis esset venale, coemit ingenti pecunia. Sed cum majus quiddam animo agitaret, ac recentiores artifices intelligeret cum Græcis ac Latinis de ingenii laude certasse, simulacra jussit effingi e probatissimis illorum statuis, quibus nihil deesset, præter antiquitatis auctoritatem. Hoc industria est consecutus; illud etiam fortuna, ut adumbratas statuarum formas ex argilla, quas summi sculptores reliquissent, studiose conquisitas colligeret. Anaglyptis quoque est usus, & excellentium pictorum tabulis propter artium cognationem; ac divina quædam Urbinatis præsertim & Annibalis Caracci describenda curavit. Hunc tanquam thesaurum Venetias cum deportasset, suisque in ædibus proposuisset,

ita

ita perculit oculos animosque rei magnitudo, ut famam atque exspectationem longe superaret. Nolo hic statuas singulas percensere, & quæ cujusque sit in maxima varietate præstantia explicare, ne sus Minervam, ut dicitur. Nam omnino totum hoc quantum sit, eruditissimi Viri, intelligitis. Neque vero novi quidquam, ut in re ejusmodi, quod vestri instituti est, artificum, aut eruditorum studiis afferrem. Aede FARSETII consilio, quod Roma in patriam reversus statim aperuit, tacere non possum. Neque enim hæc ille, ut plerique, aut ad animi voluptatem, aut ad magnificentiæ ostentationem paravit; sed ut nostrorum hominum ingenia ad optimas artes impense excolendas, quodam veluti ludo domi instituto, excitaret. Quod quidem & vestræ Academiæ consilium semper fuit, non modo ut lux monumentis caligine obrutis, sed etiam præclaris artibus de veteri dignitate dejectis splendor accederet: quorum alterum ad eruditionis copiam, alterum ad vitæ elegantiam, ad urbium utilitatem ac decus pertineret. Equidem optimum civem Æmilio, Lucullo, Catulo, Antonio, Metello, Mummio, Agrippæ denique ac Cæsari facile antepono, qui signa ac tabulas summorum artificum ex Græcia atque Asia Romam advexere, templa, forum, urbem ut ornarent, non ut artes ipsas foverent, quibus aliquanto serius Romani animum adjecerunt. Quare hoc Mecænate, atque his præsi-

diis,

diis, quibus hactenus caruimus, præclarum tandem aliquid ac singulare Venetorum ingenia mihi videntur polliceri. Jamdiu quidem viguerunt, neque etiamnum defloruere inter nos optimæ artes; sed, si verum fateri volumus, illi ipsi principes Titianus, Paullus, Bassanus ita laudantur, ut ipsa tanti operis fundamenta non satis firma posuisse judicentur. Nam delineandi rationem (nisi forte Tintorectum excipias) & symmetriæ studium, sine quo nihil fuit unquam solidum, nihil numeris omnibus absolutum, levius aliquanto attigisse; sive festinatione quadam præfervidi ingenii, sive optimorum exemplarium inopia, sive quod, ut Eupompus censebat, naturam spectandam esse, non artificem existimarent. Itaque colorum, umbrarum, luminum curiosos, cum oculos caperent, cum varietate & copia, sæpe etiam magnificentiæ quadam specie delectarent, de severa illa corporum adumbratione, tum de moribus, de affectibus non magnopere laborasse. At illi tamen, etsi a perfectione summorum operum abesse visi sunt, artis dignitatem pro virili sustinuerunt, ac digni sunt habiti, quibus non raro Florentini, Bononienses, Romani colorandi magistris uterentur. Quid nostra hæc ætas? Nolo quidquam dicere invidia dignum. Sed tamen tantum absumus a nostris illis magistris, quantum eos vix crediderim a Græcis abfuisse. Ita enim fit singulis fere in artibus, ut cum a summo paullum discesseris,

ris, sensim vergas ad imum. Nam sive optimarum rerum satietate, ut in epulis, sive desperatione ejus laudis, quam alii præripuerint, sive etiam alienæ imitationis contemptu, ingeniique fiducia, subit novandi libido, gliscitque in dies, ac tandem impune grassatur, & depravata magistrorum ingenia discipulos alunt deteriores. Quem enim, ut nunc est, Titiani saltem discipulum agnoscas? An non pleraque a Caravagio tori sunt, ac severum illud respuunt ab adolescentia ducendarum studium linearum? Alia quippe cura tenet audendi ornandique contentos laude imperitæ multitudinis. Quanquam mirari desino aberrasse nostros a veterum ratione ac via, quam certis vestigiis nunquam tenuerint, cum vel Romæ peritissimi omnium duces ac magistri Raphael & Michael Angelus deserti aliquando fuerint, Græcorum opera pæne ludibrio habita, ac monstra & portenta elegantissimas artes misere fœdarint. Quæ lues non ante depulsa, quam ingenia juventutis ad veterum statuarum imitationem per Caraccios revocata. Sic & eloquentia, & poesis, & ceteræ disciplinæ, quæ eadem veluti contagione morbi contabuerant, iisdem plane remediis convaluere; tamdiu integra usuræ valetudine, quoad a Græcis & Latinis non discedent. Igitur & priscum decus præclaris artibus restitutum, & suus Romæ honos habitus, cum se in disciplinam optimi quique tradiderunt. Hæc Pussinum, Brunum, Grosium,

hæc

hæc Quesnoyum, Bononiam e remotissimis provinciis ad se invitavit. Ex Etruscis vero & Bononiensibus post immortales viros, Urbinatem, Bonarotium, Carrarium, nemo fere pingendi cælandique laude excelluit, quin ex eodem ludo prodierit. Ille ipse Coregius, magestro ingenio, atque imitator naturæ felicissimus, quanto fuisset præstantior futurus, si Romam vidisset? Sed aliis defuit animus, aliis facultas; quanquam ne inopia quidem deterruit Philippum Lappium & Donatum Florentinos, qui prædio vendito Romam discendi caussa commigrarunt. Venetos Roma arcuit non tam fortasse ingenii fiducia, quam longinquitas regionis: præter admodum paucos, Palmam juniorem, ac patrum nostrorum memoria Bambinum præcipue & Balestram ejus urbis non ignaros: sed ille tamen torrente veluti abreptus descivit a simplicitate naturæ; hi vero conversis repente in umbrarum horrorem omnium studiis, relicti sunt in arena prope soli. Nunc certe Romæ desiderium minuit FARSETIUS, qui præclara quæque monumenta ejus generis ad vivum expressa proposuit: cui typi etiam, cui opifices ad recudendas, si opus fuerit, imagines præsto sunt: quo commodo & ad fortuitos casus subsidio carere coactus fuit Ludovicus XIV. qui de gypseis formis asservandis minime cogitarit. Ac ne nunc quidem cessat, neque Roma solum, si quid antiqui operis effossum fuerit, sed etiam ex Hispania

for-

formas arceſſit. Nuper quis ignorat quid egerit, ut veneris Mediceæ imaginem referre in gypſum liceret; quam ſollertem artificem Florentiam miſerit, quantos unum in ſimulacrum ſumtus fecerit? Miratos credo Florentinos Veneta in cive ſuorum Principum indolem, Laurentii, Coſmi, Franciſci, Leopoldi; at nos miramur multo magis, qui has inter Muſæ curas molimina illa intuemur Salenſis Villæ, tamque novam, tam multiplicem, tam elegantem agriculturæ ſpeciem, ut hortos Luculli, aut Pompeji minime requiramus. Sed pares nimirum ſunt & opes & animus utriuſque operis magnitudini. Etſi autem Gallorum ingeniis plus æquo fortaſſe curioſis Rex Ludovicus ſatisfacere non potuit, niſi adoleſcentes Romæ inſtituendos curaret; noſtri quidem homines, ut ſpero, magnam FARSETTO gratiam habebunt. Jam enim venitare ad ejus ædes, capi pulchritudine & copia, hærere, meditari, deſcribere, detegere veterum artium veſtigia, aliam quandam rei totius imaginem animo ſenſim complecti. Quod ſi guſtare hæc cœperint adoleſcentes artifices, ſi delineandi rationem non craſſa, ut antea, Minerva, ſed prope ſuperſtitioſe perſequentur, ſi de corporum habitudine, & apta ac venuſta ſingulorum membrorum conformatione fuerint in primis ſolliciti, equidem video quo Veneti ſculptores pictoreſque vetera exempla perſecuti ſint progreſſuri. Quid artes illis affines? quid ſtatuaria? quid toreutice? quantum dignitatis ac pre-

tii in posterum sunt habituræ? Omnino fundendi, cœlandi, fingendique tota ratio, quam late patet, diligentior & castigatior urbi famam pariet. In auro, in argento, in ære, aut ebore, aut ligno temere nihil fiet. Illa ipsa leviora opera e cera, e gypso, ex argilla non rudia ingenia diu exercebunt, neque Rhodiis & Samiis olim fortasse invidebimus. Hinc & nummis, in quibus affabre cusis quædam imperii dignitas elucet, & pictis acu vestibus, & vitro figuris torno facili inductis, aut massa in candente fictis gratia major accedet. Nostri etiam typographi suos libros, si sapiene, elegantioribus tabulis commendabunt. Videte quantum fructus in omnem partem, & ad rationem commerciorum, & ad urbis existimationem e delineandi studio, atque e FARSETII Musæo percepturi simus. Sicyone quidem, cum hujusmodi studiis, summisque opificum ingeniis floreret ea civitas, viliora quoque artificia magnam elegantiæ laudem tulere. Quare non modo signa, tabulæ, toreumata, sed calcei etiam Sicyonis celebrantur. Neque ego tantam artium excellentiam Græcorum duntaxat ingeniis tribuo, sed optimæ institutioni. Lex enim lata, ut ingenuus quisque adumbrandarum imaginum præceptis imbueretur: cujus exercitationis fructus habitu quodam mentis, & acri ad quævis perficienda judicio in omnes vitæ partes redundaret. Utinam Græcorum hunc morem Veneti imitentur, ac nobilissimum quemque adolescentem subeat ardor ejus institutionis; neque

alie-

alienum a se putet delineandi artem attingere, quam ubique viri principes, in Italia præsertim Medicei adamarunt. Interim sculptores pictoresque, quibus præcipue consultum voluit Mecænas liberalissimus, præeant exemplo, atque operi perficiundo studeant. Habent illi quidem aliud quoddam exercitationis genus non sane inutile, sed ad id, quod quærimus, non satis opportunum. Nam qui nuda corpora sibi proponunt, ac veritatis speciem consectari se putant imitatione naturæ, exquisitam tenere symmetriæ rationem nullo modo possunt. Nisi forte existimant naturam, quæ egregias pulchritudinis species subjiciat, tradere etiam artem easdem assequendi imitatione. Quanquam quæ tam perfecta exemplaria, quam uno in corpore singulorum membrorum veluti harmoniam, nihil ut offendat, nihil ut addi posse videatur, natura suppeditarit? Atqui in hoc maxime Græci elaborarunt, ut cum a natura minime discederent, naturam ipsam arte perficerent. Nihil illi mediocre ac vulgare unquam moliti sunt; sed, quod de Zeuxide & Polycleto accepimus, quidquid pulchrum & singulare dispersum esset ac distributum, in eximiam illam, quam habebant in animo, pulchritudinis speciem conferebant. Igitur diu observando meditandoque cum ad unguem castigatas a natura passim hausissent proportiones compositionesque membrorum, in Deorum præsertim atque Heroum imaginibus ejusmodi ideas animo finxere, ut aliquid supra naturam

conari visi sint. Hinc ille in Græcis statuis prope motus ac sensus, hinc illa elegantia ac venustas, sine qua frigeat ars necesse est, neque tradi tamen arte potest. Si qua reliqua spes est tam egregiæ laudis, in Græcorum imitatione tota est, cum quidem ad præclarum ingenium summum studium accesserit, ac diuturna exercitatio: quod ille primus Italorum Raphael intellexit, atque adeo perfecit. Quare Caravagio tandem nostri homines, quemadmodum spero, vale dicent, atque in Græcis imitandis imaginibus divinum pingendi artificem ducem sequentur. Hactenus vel temporum conditio veniæ locum fecerit, vel exemplarium inopia; cum ne Musæum quidem D. Marci, quod eruditissimus Zanetius illustravit, par videretur tanto operi. Nunc jam Roma atque Græcia versantur ante oculos. Ac primum ipsum opus artificum, Agesandri, Polidori, Athenodori se se offert Laocoon; quem Pariensis Academia Græcis omnibus statuis, quæ quidem supersint, jure anteposuit: in quo & virilis corporis eximiam conformationem, & elegantissimas capitum præsertim formas, & vivam horroris, cruciatus, acerbissimique doloris imaginem, ut vel extremis in pedibus signa appareant, mirentur imitenturque. Hinc Gladiator ætate vigens in ipso pugnæ ardore virilia membra, robur, ac toros, pro contentione qua exstantes, qua depressos, sensumque atque animum una cum venusta totius habitudine corporis ostentabit. Contra Gladiator alius lethali vulnere prostratus, ferox adhuc

huc

huc in dextrum se cubitum ægre attollens, telo e manibus elapso abjectus in clypeum ostendet quantum restet animæ. At gemini Pancratiastæ quale ocius spectaculum præbeant, sive manuum ac pedum verissimos atque elegantissimos nexus consideres, sive torosa membra, motum, vim, impetendi prehendendique ardorem, seu vincendi cupiditatem, spem, metum erumpentem e vultu, tam egregia forma, tam apta compositione & distributione, ut quacumque aspexeris oculos capiant. Non video quid fieri potuerit excellentius vel a Rhegino Pythagora, qui Myconem in Pancratiastis vicisse dicitur. Jam unus & alter Hercules, alter Glyconis opus, alter Apollonii, illo robore ac spiritu, illa elegantia ac majestate certatim docebunt, quid ars & ingenium peritissimi artificis possit ad ipsam naturam adjungere, ut nihil pulchrius, nihil admirabilius liceat excogitare. Quod si ab ea granditate ad simplicem naturæ imitationem libeat descendere, quid simplicius, quid verius, quam hominis secum ~~ad~~ ~~certam~~ accuratis effigies? Quid duo Fauri, alter virili, at vergente jam jam in senium ætate, alter tanto annorum discrimine elaboratus, ut neque puerum dixeris, neque adhuc tamen puberem? quorum ille symmetria, & admirabili totius corporis conformatione, agilique motu sicinnium jam saltantis; hic membris ad ætatis indicium mirifice compositis, & statu quodam summa cum venustate tibiam inflantis te delectat. Jam vero, Apollo, Meleager, Anti-

rous juvenilium membrorum ejusmodi specimen proponent, ut in singulis sculpturæ partibus nihil diligentius, venustius, suavius videatur posse fieri. Quid de Venere dicam, quam Mediceam, quid de altera, quam καλλίπυγον appellant? Unde potius muliebris formæ exempla duxeris? Quid Venerem Phidiæ quæras, quid Scopæ, quid Agoracriti, quid illam Praxitelis a Nicomede concupitam; cujus visendæ caussa concursus Gnidum fieri solebat? In altera nihil non divinum; in qua Cleomenes Atheniensis id genus pulchritudinis subjecit oculis, ut eam Venerem, quam Plato cœlestem appellat, facile agnoscas. Altera e balneo vixdum egressa, membra detergens mollissimo linteo, cum ad Mediceæ pulchritudinem proxime accedat, apparet etiam habitior aliquanto atque animosior. Nudi ea corporis exemplaria, quæ omnes habeant numeros. Quod si cognoscenda fuerit in statuis & vestium ratio, & sinuum ita fluentium, ut flatum flexumque membrorum sponte sequantur; ponenda ante oculos Cleopatra extremo in spiritu veneni vi tanquam sopita; ponenda Niobe, quam vere dolentem, cum parvula filia, quæ territa in matre defigit oculos, seque abdit in gremium, non modo capitis & brachiorum, sed etiam vestium dignitas ac venustas mirifice decet. Neque negligendi Pætus & Arria in illo motu & conatu, dum ille dolore actus & desperatione concidentem in vulnus exanimem uxorem sustinens læva, sibimet ensem dextra adigit in pectus. Quid

est.

eſt, CORTONENSES? Nonne videor noſtris artificibus, ne in tanta varietate & copia vagentur forte diutius, ad ipſa ſtatim artis faſtigia viam oſtendere? Quis malit ſuopte ingenio per avia & invia naturam perſequi, atque adeo ad carbonem Cleantis, ſi Diis placet, redire? Ac ſi Polycletus ſuum illum Canona toti Græciæ ſatis fore judicavit; ſi Guido ad ſummam pingendi laudem vel una Niobe magiſtra fuiſſe dicitur; putatiſne in hac tot Canonum præſtantia Urbinatem nobis aliquem aut Bonarottum defuturum? Cum enim iis videndis, meditandis, deſcribendis diu aſſueverint mens, oculi, manus, quæ ſint optimæ formæ via & ratione certa judicabunt: habebuntque in oculis, quod Michael Angelus ſæpe monebat, corporum proportiones ac dimenſiones, ut Dureri ope non magnopere indigeant. Hinc illa delineandi quidquid mente conceperint promta & expedita ratio, qua careant neceſſe eſt, hæreantque diu incerti, ac ſtilum ſæpe vertant in adumbrandis figuris, qui ducendarum linearum his elementis non ſint imbuti. At quam acri judicio reliquas etiam ſtatuas perpendent, artifices, tempora, characteres comparabunt! in quo non minus voluptatis inerit, quam utilitatis. Nam & motus varii, & ſtatus, & ætatis cujuſque formæ, & affectuum ſignificationes occurrent, nihil ut deſit ad rerum difficillimarum ſcientiam atque imitationem. Cumque intelligent Græcos ſine maximis Optices & Anatomes præſidiis in tam difficili provincia verſari non potuiſ-

ſe,

se, ejus quoque cognitionis, quantum artis ratio postularit, cogitationem suscipient. Quid quod in tam multiplici apparatu alitur etiam ad foecunditatem ingenium, ut promtum sit, ut varium, ut experrectum, ut ad vividam illam antiquae Graeciae indolem accedat? Et quoniam in hujusmodi artibus in primis videndum est, quo quemque maxime ipsa ferat natura; eum sibi quisque deliget e tot magistris, cujus potissimum velit esse similis. Nam pro suo quemque ingenio alios simplicia, alios grandia, quosdam suavitas & quidam lepos, quosdam grave nescio quid, aut severum & vehemens delectat. Hinc Herculis ille truncus Bonarotii deliciae, quod ad indolem, credo, magis faceret gravissimi artificis; ut vel senex & captus oculis ad eum se duci identidem vellet, easque divini operis reliquias saltem contrectando incredibilem voluptatem hauriret. Quem quidem Bonarotium, si mollius quoddam sculpturae genus esset aggressus, aut in pingendi artificio totum se Raphaeli dedisset, non puto ad eam laudem fuisse perventurum, neque ejus imitatorem Tibaldum futurum aliquo in numero, si Parmensis veneres ingenio dissimili aemulari maluisset. Ac siquis simpliciorem imitationis viam ingredi voluerit, magnae hoc ipsum laudi erit futurum, cum intelliget Michaelem Angelum ita veteres imitatum, ut dubium de aetate operis aliquando judicium reliquerit. Sin vero, quod magni ingenii est atque elati, ex illis imitationis angustiis in apertum veluti campum animosus

arri-

artifex prodiret, quam nova, quam pulchra afferet, quam admirabilia, ex omnibus tamen antiquæ artis formis expressa! Sed hæc aggredienti iam magna ac difficilia, & ad pictoris aut sculptoris laudem minime vulgarem contendenti, illud maximo documento fuerit, præstantissima quæque eorum artificia ante oculos ponere, qui Romano e ludo prodierint, & quorum & unde profererint intueri. Quis enim celeberrimam Christi Servatoris imaginem, cujus exemplum Roma ex æde Minervæ ad nos est allatum, attentius considerat, quin Bonarotii granditatem admiretur, atque unum ex omnibus in intimos artis recessus penetrasse fateatur? Quid Bacchus Jacobi Sansovini? quem propter diuturnum Venetiis domicilium, nostrum prope appellaverim. An non artis peritia & gratia ad veterum laudem accedit? Ecce tibi summi delineandi artificis Joannis Bononiæ Mercurius; & Francisci Quesnoyi D. Susanna ex æde Lauretana in Urbe Roma; multorum opus sententia, in quo Uraniæ Capitolinæ imitationem deprehendas minime servilem. Neque vero minus ingenii atque elegantiæ in pulcherrima D. Bibianæ statua ostendit diligentissimus antiquorum imitator Berninus. Has atque alias recentiorum imagines qui fuerit admiratus, non dubito, quin in adumbratis quoque eorum formis ex argilla (quam artem Praxiteles ceterarum matrem appellabat) sit immoraturus, & inveniendi sollertiam, & primas operum lineas, & ponendarum figurarum rationem pervestigaturus. Huc accedent Raphaelis, Guidi, Julii,

An-

Annibalis tabulæ summa fide descriptæ; magnum documentum nihil magni posse effici sine delineandi artificio, & Græcorum operum studio: neque vero ingenium nostris hominibus, sed Romana præsidia & optimos duces defuisse. Nam si qui verentur, ne hæc describendarum statuarum exercitatio id afferat incommodi, ut sicci demum sint, ut duri, ut superstitiosi; timeant, per me licet, hoc periculi tardiora ingenia, hoc est ad has artes minime nata: at qui ingenio valent (valeant autem nostri plurimum: absit verbo invidia) non modo illam, quam quærimus, symmetriam, sed spiritum ac felicem quandam audaciam, omnesque artis veneres elegantissimis e formis arripient. Quanquam non modo non repugno, sed etiam vehementer hortor, ut cum ingenium manumque in statuis diu subegerint, ad nuda etiam corpora industriam convertant, tanto utilius, quanto fuerint a primis recte institutæ disciplinæ elementis paratiores. Hinc enim fiet, ut perfectis imbuti Græcorum formis quædam pro re nata emendare possint ipsa in natura, & seligere optima, & addere non raro meliora. Sed tamen video (ut hominum sunt mores & ingenia) non multos fore ex veteranis, qui ejusmodi in re agant ex fide bona. Habet enim aliquid naturalis pudoris, quæ imberbes didicerint, senes perdenda fateri, & tanquam a calce ad carceres revocari: præsertim cum neque laus desit, neque pretium quorundam tabulis. Non invidemus navis hominibus lucellum, ne gloriam quidem. At nec ipsi tyronibus optimum institutionis genus invi-

deant

deant FARSETII munificentia constitutum: non invideant huic urbi eam laudem, ad quam demum aditus est patefactus: neque diutius patiantur Venetis pictoribus obtrectari. Neque vero adolescentes artifices necesse putent movere se vestigio, atque a magistri latere discedere. Nam si Michael Angelus Ghirlandaio, Raphael Perusino, Titianus ipse Bellino fuissent contenti, quid tandem novi ac magni attulissent? Atque eorum quidem studiis vir patriæ amantissimus ita consulet, ut quemadmodum probatissima exemplaria præsto esse voluit, ita neque desint magistri peritissimi, qui totius rationis ignaris facem præferant, ac veluti manu ducant. Namque ea ætas plerumque indocilis, tum laboris non sane patiens: confidens præterea ingenium, & præpropera ad colores & tabulas festinatio. Urget sæpe laudis ambitio, non raro egestas. Igitur festinare ad opus, quidvis audere. Hic vero nihil festinandum; nec totæ statuæ horæ momento, ut ita dicam, devorandæ: at diu hærendum in membris singulis, ac labore improbo describendæ iterum ac sæpius partes, oculi, frons, aures, manus, pedes, cetera. Hinc enim fiet, ut illas etiam in minimas argutias assequantur, e quibus membrorum gratia efflorescit. Num igitur tyrones, quorum fere præceps ingenium, operam ludent? Honos alit artes, inquit Tullius: quid si quæstus multo magis? Magna quidem spes est (namque ea fama percrebuit) FARSETIUM adolescentibus, qui instituto certamine visi fuerint delineandi peritissimi, sua præmia quotannis propositurum;

rum; daturum judices in eam rem, suumque beneficium perpetuum ut sit curaturum. Nihil enim splendidi ac munifici ditissimus idem ac sapientissimus civis a se alienum putat. Hæc de PHILIPPI FARSETII Musæo atque consilio visum est ad vos scribere, CORTONENSES eruditissimi. Nam pro vestro in antiqua monumenta studio rem tantam existimavi libenter cognituros, & hanc apud nos fortunam iis artibus, quarum vos tangit honos, gratulaturos: præsertim cum Etruriæ vestræ laus cum FARSETII nominis fama conjuncta esse videatur. Nam FARSETIA Gens multo antiquissima inter Etruscos, cum Lunæ primum, tum in agro Florentino Luna diruta, Massæ deinde ac Romæ generis claritate, divitiarum copia, prudentiæ laude atque doctrinæ, Italorum Principum gratia floruisset, Patriciis Venetorum Familiis jamdiu adscripta, morem avitum, ac singularem quendam amorem in bonas artes ac litteras perpetuo retinuit: ut & JOSEPHUS, & DANIEL, ornatissimi Fratres, PHILIPPI Consanguinei, politioribus litteris apprime excult, JULII, ANDREÆ, COSMI ingenio, eruditioni, famæ respondeant. Quare Etruscæ Academiæ gloriari licuerit nobis non invitis, artes imitatrices antiquitus ab Etruscis non minus, quam a Græcis, Romam invectas, restitutas per Etruscos Romæ atque Italiæ; nunc demum Venetiis per Mecænatem Etrusci generis maximis præsidiis instructas atque ornatas fuisse. Valete, & rem antiquariam, ut facitis, strenue curate.

F I N I S

